

Als gevolg van de industrialisatie van de traditionele nijverheid – textiel, schoenen, sigaren – en de daaropvolgende mechanisering en schaalvergroting van zowel industrie als landbouw maakte de provincie vanaf 1850 een snel proces van economische integratie door. Dit veranderde het karakter en de structuur van de Brabantse samenleving ingrijpend: was in 1850 nog ruim de helft van de NoordBrabanders werkzaam in de landbouwsector, in 1900 was dat 41 procent en in 1909 nog 38 procent. In 2020 was 16,4% van de Nederlandse landbouwbedrijven NoordBrabants.

Het regionalisme is sinds het begin van de twintigste eeuw in Noord-Brabant duidelijk zichtbaar geworden. Noord-Brabanders hebben in die periode hun eigen identiteit vormgegeven.

Een identiteit kan aangeboren zijn (zoals door huidskleur), of later in het leven ontstaan (zoals bij veteranen, overlevenden van ernstige ziektes of trauma's), of gekozen (zoals een politiek standpunt). Maar in veel gevallen is de grens tussen wat zelfgekozen en wat gegeven is, niet zo duidelijk.

Regionalisme is een soort nationalisme op regionale schaal: het stimuleren van een regionaal gemeenschapsgevoel dat uit gaat van een gezamenlijk gedeelde geschiedenis, taal, cultuur en eventueel geloof, om hiermee politieke en culturele integratie te bevorderen.

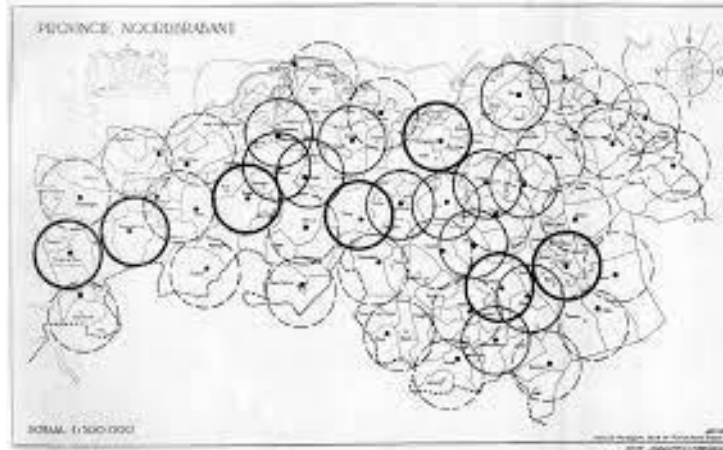
Drie golven van regionalisme heeft Europa en dus ook Noord-Brabant gekend.

1. het traditioneel regionalisme: tussen het einde van de negentiende eeuw en 1940
2. oud-regionalisme: Naoorlogse periode
3. nieuw-regionalisme: sinds de tachtiger jaren van de vorige eeuw

Het traditioneel regionalisme① was vaak een reactie op modernisering: op industrialisatie, verstedelijking en de opkomst van de natiestaat.

Deze eerste fase van regionalisme uitte zich vooral in de herontdekking van de eigen regionale geschiedenis. Het 'Brabantisme' ontstond tegen de achtergrond van roomse opgang en een groeiend gewestelijk zelfbewustzijn. Brabantie Nostra was hierin een drijvende en stuwende kracht.

Het 'oud' regionalisme② in de jaren 1945-1970 verwijst naar de integratieinitiatieven van na de Tweede Wereldoorlog. Overal in Europa werd toen ingezet op de snelle modernisering en industrialisatie van achtergebleven regio's om ze te integreren in de nationale economieën. Deze nieuwe regionalistische golf uitte zich in de versnelde bouw van fabrieken, de aanleg van infrastructuur, een snelle ontwikkeling van het schoolsysteem en de opbouw van culturele instellingen. In het Welvaartsplan van Jan E. de Quay – van 1946 tot 1959 commissaris van de Koningin in Noord-Brabant – en de zijnen werd snelle modernisering uitdrukkelijk verbonden met behoud van de regionale, katholieke identiteit.

Samenvatting: Agrarisch Welvaartsplan van Noord-Brabant

Na de Tweede Wereldoorlog stond de provincie Noord-Brabant voor ingrijpende vernieuwingsopgaven. Naast de zo noodzakelijke wederopbouw van de steden en het platteland, was sprake van een snel groeiende bevolking en een even zo snelle uitstoot van arbeidskrachten uit de landbouwsector, traditioneel een stevige steunpilaar van de Brabantse economie. Duidelijk was dat nieuwe werkgelegenheid moest worden gecreëerd voor de boerenzonen die in de landbouw geen emplot meer konden vinden. De industrie bood daarvoor de beste kansen. In het onder leiding van commissaris van de koningin Jan Eduard de Quay opgestelde Welvaartsplan (1947-1949) stond de noodzakelijk geachte industrialisering van onze provincie centraal, meer in het bijzonder de wijze waarop deze ruimtelijk en maatschappelijk in goede banen kon worden geleid. Hoewel het plan oplossingen creëerde voor het arbeidsoverschot in de landbouw, werd aan de ontwikkelingen in de landbouwsector zelf nauwelijks aandacht besteed.

Deze kwamen aan bod in het '**Agrarisch Welvaartsplan**' (1955), dat in het teken stond van een gebalanceerde en beheerste groei van de landbouwsector. Het provinciebestuur wilde enerzijds ruimte geven aan en anderzijds met zorg begeleiden van de ook in die sector snel om zich heen grijpende modernisering, mechanisering, schaalvergroting en specialisatie. De problematiek van het zogenaamde 'kleine-boerenvraagstuk' stond daarbij centraal. De kern ervan was terug te voeren op het gegeven dat een te groot aantal boeren in Brabant afhankelijk was van een te klein areaal, resulterend in een lage arbeidsproductiviteit. Het opvoeren van de arbeidsproductiviteit zette de toon voor de ontwikkelingen en het beleid na 1955, onder meer via (ingrijpende) ruilverkavelingen, modernisering van de bedrijfsvoering en streekverbeteringsprojecten.

Sinds de jaren tachtig van de twintigste eeuw is onder invloed van het zogenoemde 'new regionalism'^③, in de Europese Unie de regio herontdekt waardoor economische, bestuurlijke, en sociale innovatie en ontwikkeling tot stand kwamen. Vernieuwing op regionaal niveau werd en wordt daarin gezien als de motor voor economische en politieke integratie op nationaal en Europees niveau. Ook deze benadering werd in Noord-Brabant omarmd. Het verschil met het 'oud' regionalisme is dat het streven van de regio meer dan voorheen gericht moest zijn op integratie in internationale verbanden, en niet alleen op regionale en nationale integratie.